

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”,
професионално направление 3.3. „Политически науки”,
член на научно жури формирано със заповед № РД 38-463/06.07.2018 г.
на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

за дисертационния труд на Веселена Емилова Делийска

на тема:

**„Интеграцията на скандинавските страни в Европейския съюз (1972-2016 г.).
Евроскептицизмът и влиянието му върху партийните системи”,**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология”.

Представеният за публична защита дисертационен труд поставя и изследва съвременен и значим политологичен проблем. Неговата актуалност се определя от редица аргументи и обстоятелства. Сред тях бих посочил: (1) той има непосредствено отношение към състоянието на Европейския съюз и дискусиите за бъдещето на единния европейски политически проект; (2) ситуацията и проблемите в обединена Европа в резултат на имиграцията, тероризма, Brexit, икономическите кризи; (3) нарастващите националистически, популистки и евроскептични настроения в редица страни от стария континент, които намират своите партийни носители и представителство.

На този фон, разработената дисертация търси причините и научните отговори на редица въпроси свързани със спецификата и особеностите на скандинавския евроскептицизъм. Скандинавия е отдалечен и малко познат регион за широката българска публика. Единици са и политологичните изследвания у нас посветени на скандинавската политика. Необходими са силна мотивация, траен интерес и задълбочени познания за самостоятелно изследване на този регион. Без съмнение наличието на тези предпоставки, и завършването на магистърска степен по специалност „Нордистика”, при Веселена Делийска са повлияли плодотворно върху избора на темата и допълнително подхранват нейната дисертабилност.

Дисертацията се състои от 240 страници (без използваната литература и приложенията) и представлява цялостен, завършен текст, който отговаря на критериите за научно изследване в областта на политическите науки. Структурирана е

в увод, три глави, заключение и използвана литература, които обвързват логически нейното съдържание. Текстът съдържа 26 графики, 7 фигури и 1 таблица, изложени са и 10 приложения с допълнителна емпирична информация приведени в подкрепа на направения от автора анализ. Използваната литература включва общо 133 източника на български и английски език, извън тях са посочени и 55 на брой интернет ресурси.

В увода са открити точно изходните елементи на работата – обект, предмет, цел и задачи, представени и обосновани са използваните методи и възприетата структура. Основната цел е да се докаже, че евроскептицизмът е съществен политически фактор в скандинавските страни (Дания, Норвегия, Швеция, Финландия). Той има различни измерения при всяка една от тях и е своеобразен общ знаменател, който се проявява устойчиво в хода на интеграционния процес (1972-2016 г.) и определя редица особености на тяхното отношение към обединена Европа. В тази връзка изследването поставя за решаване две основни задачи: първо, какви са причините за наличието и проявите на евроскептицизъм в тези страни, и второ, по какъв начин той се отразява и повлиява върху партийните им системи (с. 4-5).

Първата глава има теоретико-методологичен характер и включва представяне и изясняване на понятията и инструментите необходими за направения във втора и трета глава авторски анализ. В тази връзка са съпоставени два теоретични подхода към интеграцията в ЕС – неофункционализмът и междуправителственият подход; дефинирани са понятията евроскептицизъм и европрагматизъм, с техните разновидности и особености; внимание е отделено и на влиятелната в изследванията върху партиите теория за кливиджите на С. Липсет и С. Рокан, която намира своите основания и доказателства именно върху анализ на социалните разделения в скандинавските страни, най-вече в Норвегия. Втората глава е посветена на общественото мнение във всяка една от страните за изследвания период. Тук са открити шест подетапа (с.63), които представят динамиката на обществените нагласи и причините за промените в евроскептичните настроения във връзка с няколко ключови събития в хода на европейския интеграционен процес. Третата глава поставя на изследователски фокус влиянието на евроскептицизма върху партийните системи и отражението му в политически решения. Анализирани са поотделно и конкретно евроскептичните партии и движения, с тяхната електорална тежест и обществено влияние, в скандинавските страни. Внимание е отделено и на извънпарламентарните евроскептични субекти с техните особености. Впоследствие са анализирани политически решения, които отразяват евроскептичните обществени нагласи и

партийната политика на техните носители. В тази връзка са направени редица точни изводи и констатации относно характера и проявленията на евроскептицизма. Това е дало възможност на автора той да бъде конкретно определен при всяка една от страните и на практика го доказва като съществен, регионален фактор в скандинавската политика. В заключението са направени обобщения и изводи, които точно отразяват постигнатите резултати от изследването.

Разработената дисертация представя достойно своя автор и в нея могат да се посочат редица положителните страни и постижения. Сред тях бих посочил обобщено следните:

- налице е умело подбрана методология, теоретична и емпирична база на изследването, висока степен на информационна осигуреност, точен и научно издържан стил на изложението, прецизно направени на съответните места обобщения и изводи които придават плътност и логика на текста, без загубване в излишни детайли и отклонения;
- разкрити са причините за присъствието на евроскептицизъм и неговото влияние върху различната скорост и дълбочина на интеграционния процес в скандинавските държави, на различни етапите от изследвания период;
- направената съпоставка и обвързване между евроскептицизъм и европрагматизъм в скандинавската политика;
- открити за различните „лица”, специфика и характер на евроскептицизма в четирите анализирани случаи и тенденциите в неговото непосредствено развитие, свързани с актуалните събития и дебати за бъдещето на Европейския съюз;
- изследвана е връзката между обществени нагласи, партии и политически решения през призмата на евроскептицизма в скандинавските държави.

Изготвеният и представен автореферат е в обем 15 страници. Той би могъл да бъде по-старателно и разгърнато изготвен, особено с оглед на по-пълното представяне на съдържанието на трите глави на дисертацията. Другото ми, критично по своя характер, съображение тук е формулирането на приносите на дисертацията. От посочените на с. 13–14 от автореферата приноси, първите три отразяват описания и намерения, а не конкретно получени резултати с приносен характер. Същевременно искам да подчертая, че този недостатък бива компенсиран от научно издържаното им

формулиране в заключението на дисертационния труд. Приемам приносите на с. 239, те отразяват коректно извършения анализ и постигнатите резултати. Съобразно изискваните стандарти са направени 4 научни публикации, по време на обучението в докторантура, което свидетелства за задълбочения интерес на автора по темата на своята работа.

Към съдържанието на представения текст могат да се отправят различни въпроси, бележки и препоръки. Някои от тях вероятно имат дискуссионен характер, други биха могли да се вземат предвид при евентуално публикуване на труда, като монография, или при разработване на бъдещи научни изследвания. Посоченото по-долу не поставя под съмнение неговите научни достойнства и постигнатите резултати.

Намирам за дискуссионно и недостатъчно прецизно аргументирано изложеното разбиране за наличието на кливидж между обществото и политическите партии, особено ясно изразен в Дания. На няколко места в текста (с. 183 и сл., с.237 и др.) е застъпено такова твърдение. Доколко едно разминаване или дори противопоставяне по даден въпрос между общество и политически елити може да се определи като кливидж на база критериите за това понятие изведени от теорията? От друга страна, партиите агрегират евроскептичните нагласи и получават електорално доверие и политическо представителство, чрез получените гласове от избирателите, т.е. от самото общество.

На следващо място, работата би се обогатила и спечелила ако се задълбочи анализът върху характера, състоянието и последиците за партийните системи на скандинавските държави в цялост, а не само да се отрази присъствието и засилването на евроскептицизма и да се посочат неговите (стари и нови) партийни носители. Не е уточнено дали направените определения и разграничения между страните на база влияние на евроскептицизма (в глава трета и обобщени в заключението) изразяват отношение на съответната държава и общество към ЕС, или са само една от характеристиките (водеща или с второстепенно значение) на партийните им системи. Партийната система предполага комплексен аналитичен поглед върху партиите, с техните взаимовръзки и отношения, откъдето се извеждат нейните характеристики – концентрация, фрагментация, конкурентност, влияние върху политическата стабилност/нестабилност, коалиционните взаимодействия и др.

Препоръчвам дисертационния труд да се публикува, за да намери, убеден съм, своя по-широк кръг читатели и обществено-политически отзвук след българска публика. Другата ми препоръка е дисертантът да поддържа своя интерес и да продължи своите изследвания върху скандинавската политика и нейните особености.

Заклучение.

Представеният за публична защита дисертационен труд е цялостно и задълбочено изследване на значим политологичен проблем, с теоретични и приложни измерения.

На основание посоченото в становището и предвид изпълнението на законовите разпоредби на чл. 6 от ЗРАСРБ, чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам убедително своята подкрепа „за” присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология” на Веселена Емилова Делийска, за разработения от нея дисертационен труд на тема: **„Интеграцията на скандинавските страни в Европейския съюз (1972-2016 г.). Евроскептицизмът и влиянието му върху партийните системи”**.

доц. д-р Симеон Асенов

София, 29 септември 2018 г.